

ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ(วช.)

รายงานการวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของคลังสมองของจีน

สรุปผลความร่วมมือและประเด็นการประชุม

LMC Focus

ฉบับที่ 1/2563

จัดทำโดยฝ่ายวิชาการ

1. สถานการณ์และความร่วมมือจากหน่วยงานคลังสมองของจีน

เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2562 ดร.หลิวชิง นักวิจัยอาวุโสและผู้อำนวยการฝ่ายเอเชียแปซิฟิก แห่งสถาบัน China Institute of International Studies (CIIS) ซึ่งเป็นคลังสมองของกระทรวง การต่างประเทศของจีน เดินทางมาเยือนศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน ณ สำนักงานการวิจัย แห่งชาติ (วช.) โดยมุ่งหวังจะสร้างเครือข่าย/แลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการและแนะนำ The Global Center for Mekong Studies (China Center)_GCMS¹ โดย ปัจจุบัน ดร.หลิวชิง ยัง ดำรงตำแหน่งเลขาธิการของ GCMS เครือข่ายคลังสมองด้านแม่น้ำโขงนี้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2559 ภายหลังจากประชุมระดับรัฐมนตรีของความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง (Lancang Mekong Cooperation: LMC) ครั้งที่ 2 ณ กรุงพนมเปญ สำหรับประเทศไทยนั้นคลังสมองที่เป็นภาคี ได้แก่ สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ (DVIFA)

2. ข้อสังเกตและความคิดเห็นของนักวิชาการไทยต่อความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง (LMC)

ในปัจจุบัน รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับ LMC เป็นอย่างมาก ในฐานะกลไกในการสร้าง ความร่วมมือระเบียงเศรษฐกิจ China-Indochina Corridor ภายใต้ Belt and Road Initiative (BRI) โดยเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2562 มีการจัดการประชุมความร่วมมือในการจัดการทรัพยากร น้ำล้านช้าง-แม่โขง ที่กรุงปักกิ่ง ในหัวข้อ “การขยายความร่วมมือหุ้นส่วนน้ำเพื่อการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน” (Enhancing Water Partnership for sustainable for development) ซึ่งสะท้อนถึง เจตจำนงของจีนที่จะร่วมมือกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขงในการสร้างประชาคมร่วมชะตากรรม เพื่อ บรรลุเป้าหมายของสหประชาชาติ 2030 ในการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNSDG2030)

สาระสำคัญของการประชุมระดับรัฐมนตรีความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรน้ำ (Ministerial Meeting of Lancang-Mekong Water Resources Cooperation: LMWC) คือ ประการแรก LMWC จะเคารพในสิทธิของประเทศลุ่มแม่น้ำโขงในการใช้ทรัพยากรน้ำในการ พัฒนา ประการที่สอง LMWC จะนำปัญหาความห่วงกังวลของแต่ละประเทศเข้าพิจารณาอย่าง เต็มที่ ประการที่สาม ผลลัพธ์ความร่วมมือแบบได้ประโยชน์ทั้งคู่ (win-win) จะเกิดขึ้นจากความ ร่วมมือร่วมกัน ประการที่สี่ LMWC จะดำเนินการจัดประชุมโดยประเทศในลุ่มแม่น้ำล้านช้าง- แม่โขงเอง ซึ่งรัฐมนตรีจากประเทศสมาชิกได้แสดงเจตจำนงที่จะให้มีการปรึกษาหารือ พุดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมถึงมีการประสานงานโครงการต่าง ๆ (www.mwr.gov.cn)

จากการให้สัมภาษณ์ของพลเอกสุรสิทธิ์ รัตน์ทาง (ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย- จีน) ความสำคัญของ LMC ในมุมมองของไทย คือ “เรามีความสำคัญในฐานะผู้ริเริ่มและเสนอ แนวคิดนี้ขึ้นมาตั้งแต่ปี 2555 ประจวบกับเป็นช่วงเวลาที่จีนหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับการ จัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำล้านช้าง-แม่โขง เพื่อจะทำให้แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำแห่งมิตรภาพและ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน เสริมสร้างให้ภูมิภาคแห่งลุ่มน้ำนี้เป็นประชาคมที่มีสันติและมีอนาคตที่รุ่งเรืองร่วมกัน”

“การประชุมดังกล่าวนับเป็นกลไกความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับภูมิภาคโดยตรง สิ่งที่เป็นรูปธรรม คือ มีการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการน้ำขึ้น ณ กรุงปักกิ่ง ในมุมมองนี้ รัฐบาลจีนพร้อมที่จะสร้างความเข้าใจ แสวงหากลไก สร้างระเบียบความร่วมมือร่วมกันกับประเทศสมาชิกในกลุ่มน้ำโขง สิ่งนี้แสดงถึงความมุ่งมั่นในการเข้าถึงจิตใจของคนในภูมิภาค อันจะส่งผลต่อการสร้างขีดความสามารถของแต่ละประเทศและคนในท้องถิ่น โดยเน้นการพัฒนาคน พัฒนาเชิงพื้นที่ และการสร้างประชาคมร่วม ทำให้ผู้คนได้สื่อสารกันอย่างถูกต้อง ลดช่องว่างของความเข้าใจผิด ดังเช่น ในการประชุมผู้นำ LMC ครั้งที่ 2 ณ กรุงพนมเปญ จีนหันมาฟังชาติสมาชิกแม่น้ำโขงตอนล่างมากขึ้น และได้มีการประกาศยกเลิกแผนการระเบิดเกาะแก่ง ...แต่สาเหตุที่ยังไม่ยุติการสร้างเขื่อนเนื่องจากจีนมีมุมมองว่าเขื่อนเป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารจัดการน้ำ และเขื่อนยังช่วยแก้ไขและบรรเทาปัญหาความแห้งแล้งอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในเมืองไทยมีคนเข้าใจเรื่องเขื่อนสับสนว่ามีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่เรื่องพลังงานไฟฟ้า จึงขออธิบายถึงจุดมุ่งหมายของเขื่อนว่าเป็นการบริหารจัดการน้ำ การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์สูงสุด การชะลอการไหลของน้ำลงสู่ทะเลเพื่อลดปัญหาน้ำท่วม และยังเป็นการเสริมสร้างระบบธนาคารน้ำใต้ดิน เป็นต้น”

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือทรัพยากรน้ำ ภายหลังตัวแทน 6 ประเทศของแม่น้ำล้านช้าง-แม่โขง ร่วมลงนามบันทึกความเข้าใจเมื่อเดือนมิถุนายน 2562 ทำให้การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารอุทกวิทยาของฝ่ายจีนมีความทันต่อเหตุการณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากการแจ้งข้อมูลข่าวสารอุทกวิทยาในฤดูฝนแล้ว ฝ่ายจีนยังได้เพิ่มการแจ้งข้อมูลข่าวสารกับประเทศตามลุ่มแม่น้ำโขงในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ เช่น พายุไต้ฝุ่น อุทกภัย และภัยแล้ง รวมทั้งแจ้งแผนการปรับปรุงปริมาณน้ำของโครงการวิศวกรรมชลศาสตร์ของฝ่ายจีนล่วงหน้า

ในมุมมองของรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ ตันตยกุล (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง) ซึ่งศึกษาความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ได้วิเคราะห์ว่า “กรอบความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขงนับเป็นความร่วมมือในเชิงองค์รวม เน้นการเชื่อมโยงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การค้าการลงทุน การแก้ไขปัญหาความยากจน และรวมเอาการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นสาระสำคัญของความร่วมมือด้วย ในเรื่องการประชุมด้านการจัดการทรัพยากรน้ำที่ประเทศลุ่มแม่น้ำโขงได้มีเวทีการประชุมกับประเทศจีนโดยตรง จุดนี้นับเป็นมิติใหม่ของการจัดการทรัพยากรน้ำในกลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งที่ผ่านมาจีนไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกของคณะกรรมการธิการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) ทำให้ปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำไม่ได้ดำเนินการโดยครอบคลุมทั้งภูมิภาค แต่มาถึงวันนี้เวทีความร่วมมือ LMC จะเป็นโอกาสที่ทำให้ประเทศในอนุภูมิภาคได้ร่วมมือกันเอง และสิ่งที่จีนมุ่งหวังก็คือการสร้างอนาคต

และประชาคมร่วมชะตากรรม ดังคำขวัญที่จีนนำเสนอไว้ว่า **ค้ำน้ำแม่ น้ำสายเดียวกัน ร่วมชะตากรรมแบ่งปัน** ในปัจจุบันประเทศจีนให้ความสำคัญกับอารยธรรมเชิงนิเวศและเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จากจุดนี้เราจึงปรารถนาจะเห็นความสำเร็จของความร่วมมือให้แม่น้ำซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติสายนี้ เป็นแม่น้ำแห่งมิตรภาพและโอกาสแห่งการพัฒนาาร่วมกัน”

ในมุมมองของ ดร.พัชรินรุจา จันทโรนานนท์ (อาจารย์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์) มีข้อคิดเห็นว่า “ในส่วนของความร่วมมือด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในกลุ่มแม่น้ำโขงภายในปี 2562 ที่ผ่านมานั้น ถือว่ามีสัญญาณอันดีในการยกระดับความร่วมมือไปอีกขั้น ดังที่เห็นได้จากที่ประชุมหารือโต๊ะกลมระดับรัฐมนตรีด้านการจัดการทรัพยากรน้ำภายใต้ความร่วมมือล้านช้าง - แม่โขง ครั้งที่ 1 ทั้ง 6 ประเทศสมาชิกได้เห็นชอบร่วมกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งข้อตกลงในครั้งนี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ข้อตกลงดังกล่าวนั้นถือว่าเป็นการริเริ่มในระดับผู้บริหาร ในส่วนภาคประชาชน ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในการใช้ทรัพยากรน้ำ ที่ผ่านมากโอกาสในการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและเปิดเผยยังคงค่อนข้างจำกัด ดังนั้นเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในทุกกระดับ ภาครัฐจึงควรส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการน้ำในกลุ่มแม่น้ำโขงให้แก่ประชาชนทุกภาคส่วนให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ภาคประชาชนเกิดความเข้าใจที่ตรงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำของประเทศไทยเอง และประเทศต้นน้ำ และช่วยให้สร้าง ความเข้าใจซึ่งกันและกัน (mutual understanding) ของประเทศสมาชิกด้วย”

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาความร่วมมือ LMC และการแสวงหาโอกาสของความร่วมมืออย่างยั่งยืน ควรจะดำเนินการดังนี้

- 3.1 **การสร้าง ความเข้าใจ (Search)** ทั้งในแนวดิ่ง (จากบนลงล่าง-จากล่างขึ้นบน) และแนวนราบ (องค์กรท้องถิ่นต่อท้องถิ่น องค์กรรัฐต่อรัฐ และองค์กรรัฐต่อองค์กรภูมิภาค) ซึ่งยังมีช่องว่างอยู่มาก และกลไกระดับต่างๆยังไม่เพียงพอทั้งด้านความลึกและวิธีการแก้ปัญหาที่แท้จริงในระดับปฏิบัติการ ในฐานะหน่วยงานคลังสมองศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทยจีนมีความพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมมือกับ The Global Center for Mekong Studies (China Center) เพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจ เป็นกลไกประสานเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน
- 3.2 **การเข้าถึง (Empathies)** โดยเฉพาะการเข้าถึงใจผู้มีส่วนได้เสียและการสนับสนุนจากฐานราก (popular support) จำเป็นต้องเพิ่มการให้ความรู้อย่างลึกซึ้งในโครงการระดับใหญ่ เพื่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติ (attitude) และการรับรู้(perception) ต่อโครงการดังกล่าว
- 3.3 **การพัฒนา (Development)** ต้องให้มีการพัฒนาทั้งขีดความสามารถระดับบุคคล และระดับหน่วยงานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการทำงานเป็นทีมในกลไกที่มีบรรยากาศพหุวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการทวีกำลัง (synergize)

ⁱ The Global Center for Mekong Studies (ดูรายละเอียด www.gcms.org.cn)
สำคัญในการประชุมความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง